

ВИСНОВОК

про наукову новизну, теоретичне та практичне значення результатів дисертації

Младенової Тетяни Валеріївни на тему:

«КРИМ У ДІАЛОЗІ КУЛЬТУР «ЗАХІД-СХІД» НА ПРИКЛАДІ МУЗИЧНОЇ ТВОРЧОСТІ»

Обґрунтування вибору теми дослідження та її зв'язок із планами наукових робіт університету.

Невід'ємною складовою історичного буття нашої держави були і залишаються етнічні контакти, особливе місце у яких належить Криму. В історико-культурному плані Кримський півострів – це унікальна територія, яка з давніх часів перебувала у вирі міграційних процесів та залишалася перехрестям доріг для багатьох народів.

Впродовж століть кримська культура формувалась та збагачувалась як під впливом західних (європейських) так і східних (іранських, арабських, тюркських) цивілізаційних імпульсів, шляхом їх творчого переосмислення, пристосування та подальшої інтеграції до самобутнього тезаурусу цієї культури.

Актуальність теми дисертації зумовлена тим фактом, що вже давно постала проблема охоплення музичної культури Криму. Проблема складна, оскільки генезис кримської культури має свою специфіку, йдеться про так званий ризоматичний аспект, який передбачає множинність генетичних складових, генерованих як Сходом, так і Заходом, їхню амбівалентність. Охопити та зрозуміти кримську культуру можливо тільки крізь призму діалогу. Саме такий підхід дозволяє відтворити основні етапи, особливості розвитку, актуалізувати її унікальність та комунікативну транспарентність. Цей підхід також надає змогу виявити знакові події музично-історичного процесу Криму, що розкривають характер та якісні наслідки діалогу культур між етносами. Саме такий підхід дозволяє відтворити основні етапи, особливості розвитку, актуалізувати її унікальність та комунікативну транспарентність. Цей підхід також надає змогу виявити знакові події музично-історичного процесу Криму, що розкривають характер та якісні наслідки діалогу культур між етносами та народами як всередині кримського культурного ландшафту, так й у більш широкому спектрі – з урахуванням творчих контактів із географічно сусідніми територіями.

Об'єктом дослідження є діалог культур «Захід-Схід» та його якісні прояви у процесі розвитку європейської музичної культури.

Предметом дослідження є музична культура Криму як невід'ємна частина загальносвітового музично-історичного процесу.

Хронологічні рамки дисертаційної роботи охоплюють широкий часовий простір (від стародавніх часів до сучасності). Практична частина роботи, ціллю якої є презентація кримського орієнту та аналіз музичних творів, зосереджена на періоді модернізації кримської культури – друга половина XIX – початок XX століть.

Територіальні межі дисертації позбавлені вузької локалізації, та охоплюють не тільки Кримський півострів, але й географічно прилеглі

території України та Росії, а також пов'язані з країнами Європи та Близького Сходу.

Теоретичну базу дослідження склали філософські праці, історичні дослідження, праці з музикознавства та музичної етнографії, мистецтвознавчі дослідження та довідкова література, біографічні матеріали та краєзнавчі відомості. Дисертантка опиралася на роботи М. Бахтіна, В. Біблера, М. Бубера, Г. Гачева В. Соловйова, А. Баумейстера, Е. Левінаса, Ю. Лотмана, Я. Ассмана, В. Возгріна, М. Кізілова, І. Крачковського, К. Квітки, Н. Абдульваапа, С. Ізідінової, Дж. Карікова, О. Чернишової, Є. Маркова.

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами. Дисертація виконана на кафедрі музикознавства та хорового мистецтва Львівського національного університету імені Івана Франка згідно з планом науково-дослідної роботи 2017–2019 рр. і відповідає темі «Сучасний дискурс українського музикознавства: історія, традиція, інновації наукових та музично-педагогічних студій» (державний реєстраційний номер № 0117U001314). На засіданні Вченої ради Львівського національного університету імені Івана Франка 29 листопада, 2017 р. (протокол № 43/11) було затверджено тему дисертації – «Крим у діалозі культур “Захід-Схід” на прикладі композиторської творчості». У зв'язку з розширенням локусів дослідження, ціллю якого було вивчити український контекст розвитку музичної культури Криму, на засіданні Вченої ради Львівського національного університету імені Івана Франка 29 грудня 2020 р. (протокол № 2/12) тему було уточнено – «Крим у діалозі культур “Захід-Схід” на прикладі музичної творчості».

Дисертація відповідає музикознавчому профілеві ДВНЗ «Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника».

Наукове завдання, розв'язання якого отримано в дисертації. Мета дослідження – відтворити панорамну картину музично-історичного процесу Кримського півострова у його послідовному розвитку. На прикладі музичної творчості, зокрема композиторських текстів, семіоза яких сформована кримським орієнтом, презентувати моделі діалогічності «Захід-Схід».

Відповідно до мети визначено такі **завдання**:

1) дослідити якісні трансформації діалогічності «Захід-Схід» в контексті культурних контактів Європи з країнами Близького Сходу у процесі історико-культурного розвитку;

2) висвітлити парадигми музичного орієнталізму як прояву діалогічного вектору «Захід→Схід»;

3) залучаючи приклади подібного Криму за етногенезом Іберійського півострова, визначити аспекти контактного діалогу у світлі міжкультурної комунікації, що продукують методи та стилістичні особливості композиторського почерку;

4) в історичному розрізі простежити особливості формування кримського культурного ландшафту;

5) актуалізувати домінування східного вектору розвитку музичної культури Криму;

6) презентувати кримський орієнт як об'єкт музичної (зокрема композиторської) творчості;

7) окреслити подальші перспективи розвитку теми дослідження.

Наукова новизна одержаних результатів окреслена її метою, комплексом дослідницьких завдань, предметом дослідження. У дисертації

– *вперше*:

- відстежено особливості діалогу культур «Захід-Схід» у творчому процесі;

- створена діалектично-цілісна концептуальна картина музичного орієнталізму як проекції діалогу між культурами Заходу та Близького Сходу, конкретизовано його парадигми;

- з огляду на особливості етногенезу кримського культурного ландшафту простежено процес формування та розвитку музичної культури Криму, створено його періодизацію;

- у світлі регіонально-географічних контактів кінця XIX – початку XX століть на прикладі науково-дослідницької та композиторської творчості Східний вектор кримської культури подано як об'єкт музичної орієнталістики;

- із урахуванням визначених аспектів контактного діалогу (регіонально-географічного, дистанційно-інформаційного, генетичного) проаналізована композиторська творчість, семіосферу якої формує кримський орієнт.

Дослідження *доповнено* виокремленням українського контексту розвитку музичної культури Криму.

Віднайдено та уточнено автентичні кримськотатарські мелодії, проаналізовано особливості їх інтерпретації в сюїті «Кримські ескізи» О. Спендіарова.

Запропоновано новий погляд на музичну культуру Криму як культуру діалогічної природи.

Обґрунтованість і достовірність отриманих результатів дослідження.

Положення, висновки та рекомендації, що містяться в дисертації, науково обґрунтовані та достовірні. Це обумовлено застосуванням сукупності методів та підходів наукового пізнання, серед яких:

- *методи емпіричного рівня*: **дослідницько-пошуковий**, завдяки якому виокремлено джерела, що стосуються об'єкту та предмету дослідження; **системно-аналітичний** – для систематизації, адаптації й осмислення інформації, отриманої з різних джерел, для виведення узагальнюючих висновків;

- **метод культурної реконструкції**, метою якого водночас є відновлення етапів розвитку діалогічності «Захід-Схід» у загальноєвропейському мистецтві та етапів розвитку музичної культури Кримського півострова;

- *методи культурологічного дослідження*: **еволюційний**, що дозволяє розглядати динаміку досліджуваних культурних процесів як послідовний ланцюг безперервних змін; **структурний**, який вивчає зв'язки між культурами Криму як елементами однієї системи;

- методологічна основа, що пов'язана з опрацюванням історичних джерел, базована на принципах історизму, зокрема **історико-генетичного методу**, який включає в себе ретроспективу передумов виникнення та розвитку поліетнічності кримського культурного ландшафту, особливостей його існування у діалозі із географічно сусідніми територіями, а також

діахронічного методу задля вивчення історичних чинників культурної взаємодії. Такий підхід дозволяє виявити глибинні витoki феномену культурного буття;

– **біографічний метод опрацювання** дозволив через документальну біографічну фактологію віднайти цінні відомості, вагома частка яких виявилася необхідною задля заповнення інформаційного вакууму у ретроспективі музично-історичного процесу Криму;

– семіосферу музичного орієнталізму у світлі регіонально-географічних контактів з Кримом періоду кінця ХІХ – початку ХХ століть виявлено завдяки застосуванню **музикознавчого методу** дослідження.

В процесі наукового пошуку певні закономірності вдалося встановити завдяки залученню *філософських методів*:

– **діалектичний метод**, згідно з яким будь-які явища при взаємодії перебувають у процесі розвитку, змін;

– згідно **феноменологічному методу** через вивчення генетичного аспекту контактного діалогу визначено феномен творчості кримських композиторів – Олександра Спендіарова та Алемдара Караманова. Цей метод також застосовано задля визначення етико-естетичної стильової моделі творчості Вольфганга Амадея Моцарта у світлі західноєвропейської музичної орієнталістики.

Зазначимо також, що до процесу наукового пошуку залучена низка **формально-логічних методів**: аналіз і синтез, індукція та дедукція, абстрагування та ідеалізація.

Теоретичне і практичне значення отриманих результатів дослідження полягає у можливості їх подальшого застосування у наукових розвідках як культурологічного, так й мистецтвознавчого спрямування. Матеріали, напрацювання й висновки цієї дисертації покликані збагатити фактологічну та методологічну базу історії світової музичної культури, зокрема музичної орієнталістики. Результати дисертації можуть бути використані для подальших наукових досліджень у зазначених наукових галузях, а також залучені при розробці підручників, методичних посібників, лекційних курсів з таких дисциплін, як «Історія світової музики», «Історія української музики», «Музична антропологія», «Музична культура Криму», «Теорія та історія культури», «Культурологія», «Філософія музичного орієнталізму», «Етномузикологія».

Апробація результатів дослідження.

1. Міжнародна науково-практична конференція «Пілігрими Криму». Сімферополь, 16-17 жовтня 1999 р. Тема доповіді: «Видатні діячі музичного мистецтва в Криму на початку ХХ століття». Форма участі: очна (виступ із доповіддю);

2. Міжнародна науково-практична конференція «Крим як перехрестя музичних культур в історії та сучасності». Севастополь, 25-26 квітня 2009 р. Тема доповіді: «Музично-історичний процес в Криму кінця ХІХ – початку ХХ

століть як зразок перехрестя культур». Форма участі: очна (виступ із доповіддю, публікація статті);

3. Науково-практична конференція «Теорія та практика викладання професійних дисциплін напрямку “Музичне мистецтво” у вищій школі: традиції та перспективи». Сімферополь, 24 березня 2010 р. Тема доповіді: «Витоки орієнталізму у творчості композиторів Нової російської школи». Форма участі: очна (виступ із доповіддю);

4. Міжнародна науково-практична конференція «Крим як перехрестя музичних культур та сучасні культурологічні процеси». Севастополь, 15-16 жовтня 2010 р. Тема доповіді: «Семантика Сходу в симфонічних картинах М. А. Римського-Корсакова». Форма участі: очна (виступ із доповіддю, публікація статті);

5. Науково-практична конференція «Крим як перехрестя музичних та художніх культур та сучасні культурологічні процеси». Севастополь, 08 жовтня 2011 р. Тема доповіді: «О. Спендіаров. “Кримські ескізи”». Форма участі: очна (виступ із доповіддю);

6. Міжнародна наукова on-line конференція «Філологія, історія і культура кримських татар: традиції та сучасність». Сімферополь, 14 квітня 2011 р. Тема доповіді: «Кримськотатрські мотиви в музиці російських класиків». Форма участі: очна (виступ із доповіддю);

7. Міжнародні наукові читання «Культура народів Причорномор'я з найдавніших часів до наших днів». Сімферополь, 27-28 квітня 2011 р. Тема доповіді: «М. А. Римський-Корсаков і Крим». Форма участі: очна (виступ із доповіддю);

8. Міжнародна наукова конференція «Філологія, історія і культура кримських татар: традиції та сучасність». Сімферополь, 16 травня 2012 р. Тема доповіді: «Кримський Схід у творчості О. Спендіарова». Форма участі: очна (виступ із доповіддю);

9. Науково-практична конференція «Крим як перехрестя музичних та художніх культур та сучасні культурологічні процеси». Севастополь, 13 жовтня 2012 р. Тема доповіді: «Діалог культур “Схід-Захід”: вектор спрямування». Форма участі: очна (виступ із доповіддю);

10. Міжнародна наукова конференція «Філологія, історія і культура кримських татар: традиції та сучасність». Сімферополь 15 травня 2014 р. Тема доповіді: «Музична іспаністика і Крим». Форма участі: очна (виступ із доповіддю);

11. Міжнародні наукові читання «Культура народів Причорномор'я з найдавніших часів до наших днів». Сімферополь, 16-17 жовтня 2013 р. Тема доповіді: «Діалог культур “Схід-Захід” в музично-історичному процесі». Форма участі: очна (виступ із доповіддю);

12. Міжнародна наукова конференція «Мистецька культура: історія, теорія, методологія». Львів, 24 листопада 2017 р. Тема доповіді: «Український контекст розвитку кримської культури». Форма участі: очна (виступ із доповіддю, публікація статті);

13. Міжнародна науково-творча конференція «Трансформація музичної освіти і культури: традиція та сучасність». Одеса, 19-20 квітня 2018 р. Тема

доповіді: «Діалог культур на тлі ландшафту Криму». Форма участі: очна (виступ із доповіддю);

14. Засідання музикознавчої комісії Наукового товариства ім. Шевченка, ХХІХ Березнева наукова сесія. Львів, 22 травня 2018 р. Тема доповіді: «Діалог культур у музичному просторі Криму». Форма участі: очна (виступ із доповіддю);

15. Міжнародна наукова конференція «Event-менеджмент та кітч в полікультурному просторі». Львів, 02-04 грудня 2018 р. Тема доповіді: «Полілог як феномен музичної культури Криму». Форма участі: очна (виступ із доповіддю);

16. «Трансформація музичної освіти: культура та сучасність». Одеса, 30 квітня – 02 травня 2019 р. Тема доповіді: «Феномен творчості Алемдара Караманова». Форма участі: очна (виступ із доповіддю);

17. «Семіосфера культури в просторі сучасності». Львів, 30 вересня – 02 жовтня 2019 р. Тема доповіді: «Orient творчості В. А. Моцарта: від альянсу до етико-естетичної моделі». Форма участі: очна (виступ із доповіддю, публікація статті).

Перелік публікацій за темою дисертації із зазначенням особистого внеску здобувача.

За темою дисертації опубліковано сім одноосібних праць, з них три – наукові статті у фахових виданнях, затверджених МОН України за напрямками: «Мистецтвознавство» та «Культурологія», дві – у закордонних виданнях країн ЄС/ОЕСР (Польща, Німеччина), дві – в інших виданнях. Провідний внесок за обсягом у матеріали публікацій належить аспірантці /здобувачу. Аспірантка *Младенова Т. В.* брала участь в статистичній обробці та аналізі одержаних результатів та підготовці матеріалів до друку.

Статті у фахових виданнях, рекомендованих МОН України

1. Младенова Т. Парадигми орієнталізму в музичному мистецтві. *Вісник Львівського університету. Серія мистецтвознавство*. Львів, 2017. Вип. 18. С. 60–71.

2. Младенова Т. Діалогічні пролегомени культурного ландшафту Криму: український контекст. *Музичне мистецтво і культура*. Одеса: Астропринт, 2018. Вип. 26. С. 86–99.

3. Младенова Т. Український контекст розвитку музичної культури Криму. *Вісник Львівського університету. Серія мистецтвознавство*. Львів, 2018. Вип. 19. С. 20–30.

Статті у фахових виданнях, включених до міжнародних наукометричних баз:

4. Младенова Т. Orient В. А. Моцарта: від альянсу до етико-естетичної стильової моделі. *World Science*. 4(56), vol. 2. Варшава, 2020. С. 14–20.

5. Mladenova T. The Orient in Mozart's Legacy. *Musikgeschichte in Mittel- und Osteuropa. Mitteilungen der internationalen Arbeitsgemeinschaft an der Universität Leipzig, Heft 22*. Leipzig, 2020. С. 13–25.

Статті в інших виданнях:

6. Младенова Т. Музыкально-исторический процесс в Крыму конца XIX – начала XX столетий. *Культура народов Причерноморья*. Симферополь, 2010. № 177. С. 176–179.

7. Младенова Т. Семантика востока в симфонических картинах Н. А. Римского-Корсакова. *Культура народов Причерноморья*. Симферополь, 2011. № 217. С. 136–139.

Особиста участь автора в одержанні наукових та практичних результатів, що викладені в дисертаційній роботі, полягає в розв'язанні важливого наукового завдання – розробці нового погляду на оригінальність кримського музичного ландшафту як результату культурної семіози, що є підґрунтям етнічної виразності культури кожного народу. Дисертація є самостійною роботою. Висновки та узагальнення зроблені автором самостійно.

Характеристика особистості здобувачки. Младенова Т. В. у 1993 році закінчила Вищий державний інститут імені М. В. Лисенка (заочна форма навчання) за спеціальністю «музикознавство», їй присвоєно кваліфікацію «музикознавець, викладач». З 1999 року Младенова Т. В. – членкиня Національної спілки композиторів України.

Загальний стаж роботи Младенової Т. В. – 30 років, 25 років (до переселення у 2016 році з Криму у м. Львів) працювала викладачем (вища категорія) музично-теоретичних дисциплін у Сімферопольському музичному училищі імені П. І. Чайковського та в Кримському університеті культури, мистецтв і туризму (старшим викладачем кафедри «Вокальне мистецтво»). З 2016 року по 2020 рік Младенова Т. В. працювала науковим співробітником музично-меморіального музею Соломії Крушельницької у Львові. З 2017 року й дотепер Младенова Т. В. є аспіранткою (денне відділення) та з 2020 року – викладачем-асистентом факультету культури і мистецтв (кафедра музикознавства та хорового мистецтва) Львівського національного університету імені Івана Франка.

Оцінка мови та стилю дисертації. Дисертація написана українською мовою з правильним вживанням лінгвістичної та спеціальної термінології. Стиль викладених в дисертації матеріалів дослідження – науковий.

Дані про відсутність текстових запозичень та порушень академічної доброчесності. Робота не містить елементів плагіату чи самоплагіату.

Як результат попередньої експертизи дисертації Т. В. Младенової «Крим у діалозі культур “Захід-Схід” на прикладі музичної творчості» у межах фахового семінару, який було проведено на базі кафедри музичної україністики та народно-інструментального мистецтва Навчально-наукового інституту мистецтв ДВНЗ «Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника», та повноти основних результатів дослідження

УХВАЛЕНО:

1. Затвердити висновок про наукову новизну, теоретичне та практичне значення результатів дисертації Т. В. Младенової «Крим у діалозі культур “Захід-Схід” на прикладі музичної творчості».

2. Констатувати, що за актуальністю, ступенем новизни, обґрунтованістю, науковою та практичною цінністю здобутих результатів дисертація

Т. В. Младенової відповідає спеціальності 025 «Музичне мистецтво» та вимогам пп. 9, 10, 11 «Порядку проведення експерименту з присудження ступеня доктора філософії», затвердженому постановою Кабінету Міністрів України від 6 березня 2019 р. № 167.

3. Рекомендувати дисертацію Т. В. Младенової на тему «Крим у діалозі культур “Захід-Схід” на прикладі музичної творчості» до захисту на здобуття ступеня доктора філософії у разовій спеціалізованій вченій раді за спеціальністю 025 «Музичне мистецтво».

Рецензент:

Доктор мистецтвознавства, професор,
професор кафедри методики музичного виховання
та диригування ДВНЗ «Прикарпатський
національний університет
імені Василя Стефаника»

Г. В. Карась

Рецензент:

Доцент кафедри музичної україністики
та народно-інструментального мистецтва
Навчально-наукового інституту мистецтв
ДВНЗ «Прикарпатський національний
університет імені Василя Стефаника»,
кандидат мистецтвознавства, доцент

О. Р. Фабрика-Процька

